

Vasemmistoliiton Turun valtuustoryhmä jätti 22.8.2022 Turun kaupunginvaltuuston kokouksessa alla olevan ryhmäaloitteen. Vasemmistoliitto esittää, että Turun kaupunki helpottaa päihdekuntoutukseen pääsyä. Tällä hetkellä Turun kaupunki edellyttää päihdekuntoutusta tarvitsevalta henkilöltä päihdekuntoutukseen pääsemiseksi sosiaalitoimesta maksusitoumusta. Kansallisten käypä hoito -suositusten mukaan maksusitoumusta ei tarvita, kun henkilö tarvitsee kuntoutusta tai laitoshoidon lääketieteellisin perustein.

Päihdepalvelujen järjestämisvelvollisuudesta säädetään sosiaalihuoltolaissa, terveydenhuoltolaissa ja päihdehuoltolaissa. Sosiaalihuoltolain perusteella sosiaalipalveluja on järjestettävä mm. päihteiden ongelmakäytöstä ja mielen-terveysongelmasta aiheutuvaan tuen tarpeeseen (3 luku 11 § ja 14 §). Päihdetyöllä vähennetään ja poistetaan päihteisiin liittyviä hyvinvointia ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä sekä tuetaan päihteettömyyttä. Raskaana olevalla henkilöllä on oikeus saada välittömästi riittävät päihteettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut.

Valtuustoaloitteen tekijöillä on huoli hoidon saatavuudesta silloin kun sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita on saatavilla ainoastaan sosiaalityön järjestämänä ja kustantamana. Sosiaalihuollossa ei terveydenhuoltoa vastavia käypä hoito –suosituksia tai Palko (palveluvalikoima)-suosituksia. Sosiaalihuoltolain perusteella järjestettäviä palveluita ei myöskään koske hoitotakuu eikä riittäviä kiireellisen hoidon ohjeita ole tilanteisiin, jossa henkilöllä on vakava terveysongelma. Myöskään kansanterveydellisiä ongelmia ei hoideta yksinomaan sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen on jo pitkään arvioitu olevan riittämättömiä vastaamaan huumeiden ja monipäihdekäytön yleistymisen myötä lisääntyneeseen palvelujen tarpeeseen. Yhteiskunnallinen asenneilmapiiri, mahdolliset ennakkoluulot ja ymmärtämättömyys riippuvuuksista kaikkine monimuotoisine seurauksineen voivat vaikeuttaa hoitoon hakeutumista. (Palko suositus koskien huumeriippuvuuksien hoidon ja kuntoutuksen psykososiaalisia menetelmiä 6.10.2021.)

Huumeongelma on pitkälti sekä kansanterveydellinen että sosiaalinen ongelma. Esimerkiksi lisääntyneet huumekuolemat Suomessa liittyvät usein pitkävaikutteisen buprenorfiinin ja muiden rauhoittavien yhteisvaikutukseen sellaisissa ympäristöissä, joissa välitöntä ensihoitoa ei ole saatavilla; kotona, asunnottomien osalta kaduilla, porraskäytävissä tai kavereilla. Riippuvuusongelmat vaikeuttavat usein arjessa toimimista, asumista, taloustilannetta, työllistymistä ja perheoloja. Kerrannaisvaikutukset kohdistuvat lasten ja läheisten hyvinvointiin. Näin ollen huumekuolemien vähentämiseksi ja hoitoon pääsyn oikea-aikaisuuden parantamiseksi tulisi entistä enemmän lisätä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä kaikilla tasoilla haittoja vähentävistä toimenpiteistä raskaisiin laituskuntoutuksiin.

Sosiaalihuoltolain soveltamisoppaassa (STM julkaisuja 2017:5 päihdetyö ss.72-75) on rajapintaa tarkennettu: Silloin kun rajanveto yksittäisissä palveluissa on vaikeaa, ratkaisevaa on lain mukaan asiakkaan etu ja lääketieteellinen hoidon tarve. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa on sovellettava niitä sosiaali- ja terveydenhuollon säännöksiä, jotka asiakkaan edun mukaisesti parhaiten turvaavat tuen tarpeita vastaavat palvelut ja lääketieteellisen tarpeen mukaisen hoidon. Esimerkiksi jos A-klinikalla tarjotaan sekä so-

siaalityön tai -ohjauksen palveluja että päihderiippuvuuden hoitoa, kiireellisen ja kiireettömän hoidon on järjestyttävä asiakkaalle terveydenhuoltolain mukaisesti. Myös päihdehuollon laitoksissa toteutettu kuntoutus voi olla luonteeltaan sekä lääkinällistä että sosiaalista kuntoutusta. Jos asiakas tarvitsee laitoshoidon tai -kuntoutusta lääketieteellisin perustein, hoitoon tai kuntoutukseen on päästävä terveydenhuollon lainsäädännön mukaisesti. Esimerkkejä lääketieteellisistä perusteista ovat riippuvuuden vieroitushoito, psykososiaalinen hoito ja kuntoutus tai samanaikaisen mielenterveyden häiriön hoito. Tähän listaan voinee lisätä myös opioidikorvaushoitopotilaiden päihdekuntoutus. Soveltamisoppaan mukaan ”asiakkaan edun mukaista ei ole, että palvelu luokitellaan sosiaalihuollon palveluksi, jotta hoitotakuuta ei tarvitsisi noudattaa”.

Turussa päihdehuollon palveluita järjestetään em. soveltamisohjeiden mukaisesti monialaisesti sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluina. Päihdehuollon avopalveluihin ja vieroitushoitoihin sekä lyhytaikaisiin laitospalveluihin on turkulaisilla mahdollisuus päästä varaamalla itse paikkaa, ilman maksusitoumusta tai perustason lääkärin lähetettä. Siltä osin palveluita on saatavilla käypä hoito –suositusten mukaisesti.

Päihdehuollon pitkäaikainen osastohoito tai laituskuntoutus edellyttää, että avohoidon toimenpiteiden on todettu olevan riittämättömiä tai epätarkoituksenmukaisia. Laituskuntoutukseen ei pääse suoraan sen paremmin lääkärin kuin sosiaalityöntekijänkään tekemällä hoitoonohjauspäätöksellä, ennen kuin avopalveluiden vaikuttavuus on arvioitu. Koska päihdepalveluita toteutetaan eri palvelualueilla, edellyttää tämä selvittely monialaista yhteistyötä. Turussa laitospalveluun hoitoon ohjauksessa on ollut käytössä lähete, joka käsittelee sosiaalityön, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon muodostamassa monialaisessa työryhmässä, jossa on mukana lääkäri, kaksi sosiaalityöntekijää, sosiaaliohjaaja ja kokemusasiantuntija.

Päätöksenteko ja kustannusvastuu on päihdehuollon laituskuntoutuksen osalta delegoitu Turussa sosiaalityön palveluihin. Asumis- ja päihdepalveluiden johtava sosiaalityöntekijä tekee ostopalvelupäätökset ja maksusitoumukset. Myös muiden päihdehuollon ostopalveluiden kustannusvastuu on pitkälti perhe- ja sosiaalipalveluissa. Hoitoon ohjausta on tarkoituksenmukaista kehittää siten, että turhaa viranomaistelua toiselle siirtämistä (pallottelua) vältetään.

Varsinais-Suomessa, kuten myös koko Suomen alueella päihdepalveluiden kustannukset ja päätöksenteko jakautuvat vaihtelevasti joko sosiaali- tai terveydenhuollon vastuualueille. Hyvinvointialueen valmistelussa asia on tunnistettu ja päihdekuntoutuksen ohjaamis- ja päätöksentekoprosesseja yhtenäistetään Tulevaisuuden sote-keskushankkeessa. Toimintamallien tulisi olla yhtenäisiä kaikissa sote-keskuksissa. Lähtökohtana valmistelutyössä on, että asiakkaalla tulisi lakiuudistuksen jälkeen olla mahdollisuus saada päihdekuntoutusta sekä sosiaali- että terveydenhuoltolain nojalla. Keskeistä on, että kuntoutusjakso suunnitellaan ja toteutetaan jatkossakin monialaisena sosiaali- ja terveydenhuollon palveluna osana asiakkaan hoidon ja palveluiden kokonaisuutta.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen työikäisten valmistelulautakunta on 8.11.2022 hyväksynyt päihdehuollon palvelutehtävän palvelukuvaukset ja palveluidenmyöntämisen kriteerit. Esityksessä on huomioitu hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain muuttamisesta (HE 197/2022). Katkaisu- ja vieroitushoidon tarve sekä selviämishoidon tarve arvioidaan ensisijaisesti lääketieteellisen hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Myös päihdekuntoutusjaksoja järjestetään terveydenhuollon palveluna hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Sosiaalipalveluna on tulevaisuudessakin mahdollista tarjota sosiaalihuoltolain 24 § mukaisesti päihde- ja riippuvuus-

TURKU

työn erityispalveluita. Päihdehuollon laitospalveluita myönnetään esityksen mukaan silloin, kun asiakkaalla on sosiaalihoitolain mukainen avun tarve ja lain soveltaminen on asiakkaan edun mukaista.

Asiakkaan nopeampi hoitoon pääsy mahdollistuu, kun hoitoon ohjausta voidaan tehdä sekä terveyden- että sosiaalihoollon ammattihenkilön toimesta, sekä tarvittaessa monialaisena yhteistyönä.